



## GÜNTER GRASS: DEN FABULERENDE, MANENDE OG OM- STRIDTE DIKTEREN

SIDE 8 | TIL MINNE

## NORWEGIAN CRUISELINIE I MIDDELHAVET

SIDE 7 | REISEBREV FRA METTE KARLSVIK

## UKENTLIG INTERNASJONAL ORIENTERING SIDEN 1953



## 3D-TEKNIKK: SLIK VI EN GANG TENKTE OM FARGE OG LYD?

SIDE 12 | FILMFESTIVALEN I OBERHAUSEN



## UNGE JENTER LEI AV Å MÅTTE FORSVARE DET DE STÅR FOR

SIDE 4 | ARRANGERTE EKTESKAP

## PÅGÅENDE KRISE I MAKEDONIA FÅR KONSEKVENSER

SIDE 5 | BALKAN

# NY TID

Vedlagt ukens dokumentar:  
*1 Building and 40 People Dancing*



Den europeiske sentralbankens president angripes. AFP PHOTO / Daniel Roland

## Den kommende finansielle kollapsen

### ØKONOMI

Hva kan Thomas Jefferson lære oss om pengegaloppen som pågår i Europa i dag? Det er ikke bare Hellas som forsøker å løse gjeldsproblemene ved å ta opp enda mer gjeld som aldri vil kunne betjenes.

AV HANS E. OLAV

Hellas har tilbrakt 50 av de nærmere 200 årene siden de fikk sin uavhengighet, som insolvent eller konkurs. I 2004 ble Hellas medlem av eurosone. Det er kjent at Hellas hadde jukset med tallene for nasjonaløkonomien sin, delvis med hjelp fra det amerikanske meglerhuset Goldman Sachs. Deres inntreden i «det gode selskap» gjorde

at Hellas plutselig kunne låne penger i euro. Landet utnyttet muligheten godt: Et slående eksempel er sykehuset i Athen med 35 gartnere, men uten hage. Hellas' første krise kom i 2010. Den neste kom i 2012. EU, Den internasjonale pengefondet (IMF) og Den europeiske sentralbank (ECB) introduserte redningspakker. Men Hellas ble ikke reddet. Derimot ble private greske og internasjonale banker reddet. Intetanende greske skattebetalere fikk tredd debitorrollen ned over hodet av greske og europeiske politikere, og de ble bedt om «å spare». Alt for at private banker skulle overleve – alt bestemt av troikaen EU, IMF og ECB. I Hellas tok det seks år før «korporatismen» – den uhellige alliansen mellom statsmakt og finansinstitusjoner, også kalt «crony capitalism» – tok knekken på det greske folk.

I disse dager utspilles siste akt i denne moderne greske tragedien. Hva gikk feil, og vil tragedien spre seg til resten av Europa? For å kunne svare på dette tar vi et historisk tilbakeblikk:

**Jeffersons papirpenger.** James Madison, George Washington og Thomas Jefferson var hovedarkitektene bak USAs

uavhengighetserklæring. Alle tre forsto hvor viktig det var å begrense politikernes innflytelse over folket. Derfor hadde uavhengighetserklæringen to hovedprinsipper: «small government» for å garantere personlig frihet, og «honest money» – at penger var bundet til en gullstandard slik at politikere ikke skulle kunne «skape penger ut av tynn luft» – for å bruke disse til ymse politiske formål.

### Den industrialiserte verdens stater fortsetter å trykke penger.

Da Jeffersons svigerfar Wayles døde i 1773, etterlot han seg eiendommer for 20 000 pund samt en gjeld til britiske kreditorer på 11 000 pund. En god årslønn var den gang 100 pund, så dette dreide seg om store verdier. Mye av eiendommene ble solgt, men mange kjøpere hadde vanskeligheter med å gjøre opp. Derfor ble det gitt kreditt. Men så ble amerikanske papirpenger introdusert som lovlig betalingsmiddel i Virginia. Ukontrollert pengetrykking grunnet krig

førte til at disse papirpengene etter hvert ble verdiløse. Jefferson fikk oppgjør for landområdene med verdiløse papirpenger, mens gjelden til britiske kreditorer måtte innfris i pund. Jefferson endte opp som insolvent inntil han døde på USAs nasjonaldag 4. juli 1826.

**Gambling.** Historien om Jefferson kan forklare oss hva som skjer med Hellas og Europa hvis vi ser nærmere på bruken av finansverktøy som «kvantitative lettelsener» (QE) og «Fractional Reserve Lending» (FRL).

Kort fortalt representerer FRL et system som ikke er basert på realverdier, eksempelvis gull. Det er et kredittbasert system uten et reelt verdigrunnlag. Hvis politikere setter bankenes reservekrav til 10 prosent, betyr det at en bank som mottar et innskudd på 100, kreves å plassere 10 av disse i sentralbanken som reserve. De overskytende 90 lånes ut. Disse 90 finner så veien som innskudd i en annen bank, og denne banken plasserer 9 som reserve i sentralbanken og låner ut 81. Med reservekrav på 10 prosent kan et opprinnelig innskudd på 100 bli til

ØKONOMI ... fortsetter på side 3

## Flerkulturelle kvinners ytringsfrihet truet

### HATYTRINGER

Minoritetskvinner som yrtrer seg, blir truet fra å delta aktivt i samfunnsdebatten. Likevel blir de fleste anmeldte saker henlagt av politiet.

AV NOSHIN SAGHIR

Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO) la nylig frem en ny rapport om hatytringer og hatvold, der Norge blant annet kritiseres av FN's rasediskrimineringskomité for ikke å ha handlet effektivt for å slå ned på hatkriminalitet. LDO foreslår også en nasjonalhandlingsplan for å ta hånd om problemet.

I rapporten kan man også lese følgende: «Hatytringer bidrar til sosial eksklusjon og økt polarisering. Videre vil slike ytringer skremme de menneskene som rammes fra å uttale seg offentlig, og dermed svekkes demokratiet.» og videre:

«... hatytringer er et reelt samfunnsproblem, fordi de blant annet kan ha som effekt å hindre andre i fritt å ytre seg i det offentlige ordskiftet.»

Ny Tid har vært i kontakt med flere av de flerkulturelle kvinnene som har blitt truet når de har ytrt seg åpent i samfunnsdebatten. Truslene har vært grove, og ofte anonyme. Selv om truslene har blitt anmeldt til politiet, har de fleste sakene blitt henlagt. Mange av disse kvinnene har derfor trukket seg fra samfunnsdebatten i lange perioder – for deretter å komme tilbake igjen. Flere har delt sine erfaringer om truslene.

**Fikk beskyttelse etter medieoppslag.** Amal Aden, forfatter og samfunnsdebattant, fikk stor oppmerksomhet da hun nylig gikk til media med at politiet hadde bedt henne om å roe seg ned fordi de ikke hadde nok ressurser til å beskytte henne.

«Jeg har fått positive reaksjoner, og fikk tilbud om hjelp fra flere folk etter VG-oppslaget. Jeg har også fått mer hjelp fra politiet etter at jeg gikk ut med det, og det er jeg glad for. Jeg har en god dialog med politiet. Men det er forskjellige saker, og folk opplever det ulikt. Politiet må straffe dem som truer, slike trusler må få konsekvenser. Slik det er nå, slipper de unna alt for lett,» sier Aden.

HATYTRINGER ... fortsetter på side 2

## En gruppe franske soldater

Blandt årets mest interessante værker på filmfestivalen i Cannes er franske *The Wakhan Front* – en metafysisk krigsfilm, der afsøger, hvordan Vestens hang til rationalitet ikke slår til i det særprægede kulturrommet, som krig også er.

### FILMFESTIVALEN I CANNES

STEFFEN MOESTRUP

Afghanistan, 2012. En gruppe franske soldater er udstationert ved en fjern post i Wakhan-dalen på grensen til Pakistan. Her sker ikke meget. Dagene glider sammen. Mændene holder vagt på skift og overvåger dalen og den lokale landsby fra to utkigsposter. En dag må soldaterne affyre et advarselsskudd, hvorefter deres hund forsvinder, uden de tænker nærmere over det. Den blev måske bare bange for skuddet, men næste dag er hunden stadig væk, og pludselig er de to soldater fra den ene utkigspost også



sporløst forsvundet. Er de deserteret? Er de blevet skudt og ligene fjernet? Den handlekraftige kaptajn Bonassieu (Jérémie Renier) setter en eftersøgning i gang, der snart skal vise sig langt mere uoverskuelig og skæbnesvangere end først antaget.

**At forsvinde.** Den 31-årige franskmænd Clément Cogitore har med sin debutfilm *The Wakhan Front* (den franske tittel er *Ni Le Ciel, Ne La Terre*, som kan oversettes til Hverken Himlen, Ej Jorden), bedrevet en radikal anderledes krigsfilm. Filmen blander på vellykket vis velkendte elementer fra krigsfilmene med mere spirituelle og metafysiske sekvenser.

*The Wakhan Front* deltar i sidekonkur-

CANNES ... fortsetter på side 16



**Filmfestivalen i Cannes.** Charlie Hebdo hadde denne uken en forside hvor de karikerte en mer enn fyldig Catherine Deneuve pakket inn i rosa, med kommentaren: «Mistenkelig gjenstand observert på Croisette!» CANNES side 1 og 6

### I AVISEN:

**Hva slags rolle kan kunsten** spille i utviklingen av bedre livsvilkår? Nina Ossavi har vært i Helsinki på konferansen Culture(s) in Sustainable Future med 300 deltakere fra 40 land. BÆRERAFHTIG FREMTID side 6

**Det dreier seg om hjemmelagde roboter** og droner, og andre do-it-yourself-løsninger for overvåking, angrep og forsvar i noken *The Future of Violence*. SAKPROSA side 7

**«Det endelige mål for alt fremskritt** er etter min mening noe annet og mer enn økt levestandard. Det er av kulturell, åndelig og moralsk art.» ØKONOMEN RAGNAR FRISCH side 16

**Naturen kan fortsatt bite** fra seg, skal vi tro tv-serien *Jordskott*. TV-SERIE side 13

### Abonnement og kundeservice:

tlf: 450 20 044 (også sms)

e-post: abo@nytid.no – web: www.nytid.no/abonnement

Abonnementpriser

6/12 måneder (hver onsdag) 790/1450 kr



7 023060 102111



«CRONY CAPITALISM»

© RUNE MATHISEN





En kvinne hoppet opp på bordet og kaster papir og gullkonfekt for å avbryte en pressekonferanse ledet av presidenten for Den europeiske sentralbanken (ECB), Mario Draghi, i Frankfurt / Main. Hun ropte «Slutt på ECB-diktaturet!», men ble eskortert bort av sikkerhetsvakter. Alle foto: AFP PHOTO / Daniel Roland



**ØKONOMI ... fortsetter fra forsiden**

1000 i total kreditt. La oss bruke eksempelet på Hellas: Den greske staten mangler 100 millioner euro. For å løse problemet taster staten ganske enkelt inn «100 millioner euro» på PC-en, kaller det for en *statsobligasjon*, og selger denne til Piraeus Bank. Piraeus Bank stiller denne statsobligasjonen som sikkerhet for et lån på 100 millioner euro fra den greske sentralbanken. Slik skapes penger «ut av tynn luft». Statsobligasjonen selges deretter fra Piraeus Bank til Den europeiske sentralbank (ECB) for 100 millioner euro. Dette er QE, det vil si salg av statsgjeld til ECB. Det gjøres via banksystemet, fordi ECB ikke har lov til å gjøre det direkte. Parallelt krediterer ECB Piraeus Banks konto hos ECB med 100 millioner euro.

**Vi kan ikke forbruke oss til velstand ved bruk av kreditt.**

Basert på krediteringen av 100 millioner euro kan Piraeus Bank låne ut 1000 millioner euro til sine kunder (eller 2000 millioner om reservekravet er 5 prosent). Derav begrepet *Fractional Reserve Lending*. Vips, så har sentralbanksystemet i Europa skapt kreditt på 1000 eller 2000 millioner euro. Den nyskapte kreditten er ensbetydende med gjeld, og må betales tilbake av vanlige borgerne en gang i fremtiden. Ovennevnte øvelse innebærer at den

greske staten via banksystemet lempet 100 millioner euro i gjeld over til ECB, samtidig som inntil 1000 millioner euro i nyskapt kreditt lempes ut i markedet – forutsatt at bankene tør å forgjelde seg og sine kunder ytterligere, og at kundene også våger det samme. Med denne nyskapte gjelden kan borgerne låne penger til privat forbruk, og politikerne kan finansiere romslige sosiale reformer. I praksis har bankene blitt drevet som et kasino med innskytters penger som innsats. Det våre politikere, sentralbankene og finansinstitusjonene har holdt på med, er med andre ord reinspikka gambling med borgernes penger.

**Dagens pengetrykking.** Pengetrykkingssystemet Jefferson ble utsatt for på 1770-tallet, er det samme store deler av den industrialiserte verden nå har vært utsatt for de siste 30–40 årene. Denne uansvarlige penge- og kredittpolitikken – gjennomført av myndighetene og sentralbankene – med grådige banker og finansinstitusjoner på laget, har ført til en uholdbar gjeldsbyrde. Følgende diagram illustrerer problemet (se blått under):

Hvorfor er ovennevnte gjeldsnivå problematisk? La oss si at gjelden i ovennevnte land var like stor som Bruttonasjonalproduktet (BNP): 100 prosent, eller 1:1. Videre at gjelden betjenes etter en rente på 5 prosent, og at nominell BNP (GDP i diagrammet over) vokser med 3 prosent. Da vil gjelden om ti år utgjøre 163/134 = 122 prosent. Regnestykket

viser at gjelden blir et alvorlig problem når den utgjør mer enn 100 prosent. Den offisielle gjelden til Hellas er i dag anslått å være 180 prosent av BNP, hvilket betyr at Hellas aldri vil kunne spare eller vokse seg bort fra dette. *Det er en matematisk umulighet.* Hvem blir sittende med svarteper? (Se gult til høyre.)

Skalaen er i kvadrillioner, det vil si tusen trillioner. Verdens samlede GDP/BNP er cirka 80 trillioner amerikanske dollar. Totale finansielle aktiva (aksjer, obligasjoner, derivater) beløper seg til 2000 trillioner amerikanske dollar.

Med andre ord er finansielle aktiva 25 ganger større enn realøkonomien. Trengs det nesten 2000 trillioner dollar i finansielle aktiva for at realøkonomien skulle trenge å gå rundt? Selvfølgelig ikke. De oppblåste tallene er fremdeles et resultat av tidligere nevnte *Fractional Reserve Lending (FRL)* og stadig nye finansielle produkter.

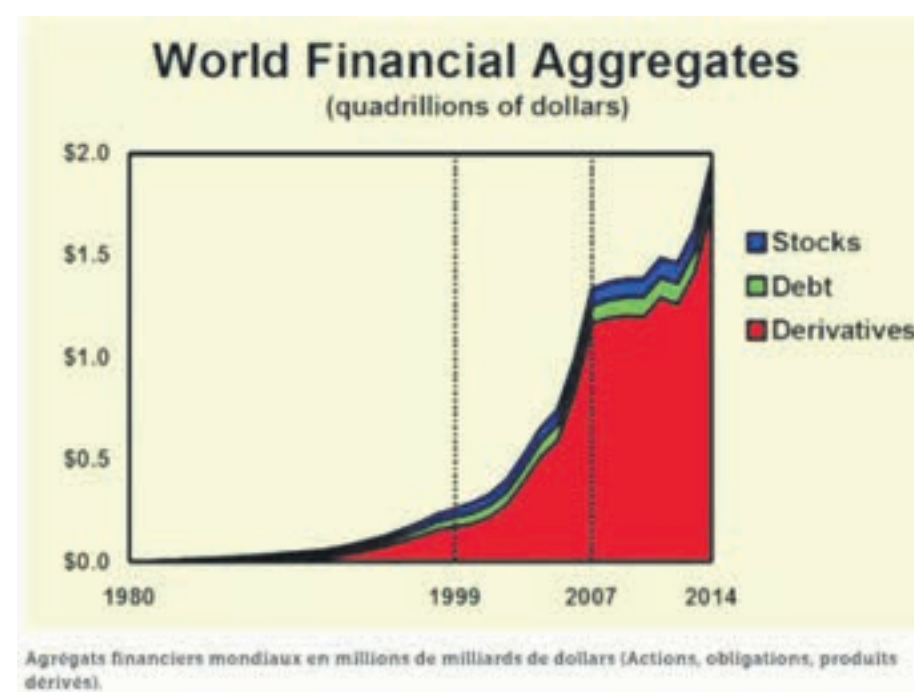
Men hvem nyter godt av dette? De som tjener på dette systemet, er bankenes aksjonærer og «kredittverdige» kunder. Dermed også bankenes ansatte og bankens ledelse, som har stadig høyere lønner, bonuser, opsjoner og sluttpakker. «Kredittverdige» bedrifter/kunder som bankene bruker lånte penger til å kjøpe aksjer i, har også klare fordeler av dette. Men ikke minst nyter politikerne godt av dette, da de kan bruke kreditten til finansiering av velferdsstatens utgifter – som tilskudd til «Gladmatfestivalen», «Foreningen for støy», eller en «Navarsete-tunnel» på Vestlandet. Politikernes popularitet og maktposisjon øker således sosialt og økonomisk i samfunnet, utover hos bankene og investeringsmiljøene.

**Europeiske politikere er trengt inn i et hjørne. De ofrer borgerne for de ofrer sitt politiske liv.**

Denne ovennevnte uhellige alliansen kalles «Crony Capitalism» – politikere og *big business* tjener seg rike på hvermanns bekostning. Taperne er middelklassen og de fattige.

Når politikere og Den europeiske sentralbank begrunner oppkjøp av gjeld (QE) med at de ønsker å stimulere markedet for å få opp forbruket – og dermed også produksjon og vekst – er dette nonsens. Det er ingen varig og god løsning om vi kan kjøpe enda flere tv-er og mobiltelefoner på krita. Vi kan ikke forbruke oss til velstand ved bruk av kreditt.

Når sentralbanken nylig igangsatte oppkjøp av gjeld (QE) på 60 milliarder euro i



Agrégats financiers mondiaux en millions de milliards de dollars (Actions, obligations, produits dérivés).

måneden, innebærer det at banksystemet kan skape ubegrenset med kreditt – penger det ikke finnes noen reelle verdier bak. Det er i realiteten et pyramidespill med skattebetalernes penger, fordi den nyskapte kreditten er gjeld som en eller annen gang må gjøres opp. Forgjeldede og insolvente banker og stater kan ikke gjøre opp. Det faller på deg og meg, våre barn, barnebarn og oldebarn.

**Rothbards advarsel.** I 1993 ble den amerikanske økonomen Murray Rothbard spurt hva han mente om ideen *Den europeiske monetære union (EMU)*, som ble dagens EU. Rothbard svarte at EMU var en fryktelig naiv idé – fordi politikere alltid vil la seg friste til å bruke penger de egentlig ikke har, på alle mulige «gode formål». Politikerne ville fristes til å føre en altfor ekspansiv finanspolitikk, som igjen ville føre til store underskudd og gjeld i alle EMU-land. I stedet for å ta konsekvensene ved å synliggjøre og umyndiggjøre av det europeiske folk – avvikling av selvstendige, frie nasjoner – og minnet om at dette igjen kunne føre til krig i Europa. Det er over 20 år siden Rothbard uttalte seg om EMU. Så langt har Rothbard hatt rett i sin spådom.

**Dagens situasjon.** I perioden fra 2008 og frem til i dag har statsgjelden i Hellas økt fra cirka 220 milliarder euro til cirka 500 milliarder euro. Dette har skjedd til tross for massive hjelpepakker på flere hundre milliarder euro fra EU, ECB og IMF. Hellas klarte så vidt å innfri et avdrag på 750 millioner euro i forrige uke. Hellas «fant» et innskudd i IMF som nesten dekket beløpet. ECB har gitt usikrede lån til den greske sentralbanken på 115 milliarder euro, uten at folk flest er klar over det. Hvordan kan en slik udemokratisk prosess finne sted? Europeiske politikere er trengt inn i et hjørne. De ofrer borgerne for de ofrer sitt politiske liv.

**En kollaps i verdensøkonomien er uunngåelig.**

Den industrialiserte verdens stater fortsetter å trykke penger. Det hele er et gigantisk pyramidespill der dagens og fremtidige generasjoner ender opp med å betale regningene for vår tids forbruks- og gjeldsfest. I 2008 var den totale utestående obligasjonsgjelden i verden så vidt i underkant av 70 trillioner dollar. I dag er gjelden på mer enn 90 trillioner dollar. Verdens samlede finansielle instrumenter (derivatmarkedet) har økt fra cirka 750 trillioner dollar i 2008, til 2000 trillioner dollar i dag. Finansmarkedets aktører jubler over en børs- og boligfest, mens middelklassen forgjeldes til det ugjenkjenkelige. Stadig flere internasjonalt anerkjente økonomer er enige om at en kollaps i verdensøkonomien

er uunngåelig. Regnestykket nedenfor illustrerer dette:

*The Fiscal Cliff*-regnestykket (USA som eksempel – tall fra 2013, det er verre i dag). Vi bruker offisielle tall for statsfinansene, tar bort åtte nuller, og later som om tallene gjelder en familie:

Lønnsinntekt: 33 250\$  
Forbruk: 58 530\$  
Negativ Saldo / underskudd: 25 280\$  
Ny kredittkortgjeld: 25 280\$  
Ny utestående kredittkortgjeld: 218 655\$  
Budsjettkutt: 590\$

Denne familien er håpløst konkurs. Til tross for bunnløs gjeld fortsetter pengegaloppen uforstyrret. Dette er nøyaktig det vi har holdt på med i Europa, USA og andre industrialiserte land, og det våre politikere ønsker å fortsette med. Når oppgjørets time kommer, vil politikerne be oss vite «samfunnsansvar» mens de konfiskerer enda mer av sine borgers penger: Husk da at den tilliten de ber om, er for å løse gjeldsproblemene med å oppta enda mer gjeld som aldri kan betjenes. Dagens politikere fortsetter å utstede «dekningsløse sjekker». Dette vi uansett gå galt.

Se også leder side 10

Olav er økonomisk journalist i Ny Tid. Han har en mastergrad i økonomi med hovedfag i finans ved University of Miami, USA. Olav har i en årrekke arbeidet innenfor skips- og megleryrket, samt for et utenlandsk Private Equity-selskap. Olav har erfaring fra ulike styreverv både nasjonalt og internasjonalt. (Alle rettigheter Rebel Yell Publishing, www.rebel-yell.info)

**POESI**



Kan vi tenke oss en poesi som gir avkall på poesien? Et stykke ut i *Morsmål* av Aasne Linnestå er det tilløp til en slik preker situasjon. Boken forteller om en norsk kvinnes møte og vennskap med en kvinne som kan lite norsk, en flyktning, som har opplevd forfølgelse og en rekke overgrep. Situasjonen oppstår fordi den som taler i boka må oppgi sin privilegerte utsagnsposisjon:

**Aasne Linnestå  
Fra Morsmål**

mitt ja er så lavt der innefra at jeg knapt kan høre det men hun tar steg og kryper langsomt over

språket jeg tenker blir vårt gjør meg til den nye biografen allerede fra den første dagen

kanskje legger jeg ordene mine i hennes munn

jeg legger ordene mine i munnen din sier jeg idet hun kommer nærmere

du får heller legge dem der svarer hun fra seg eller meg eller oss

og ordene kommer støtvis og ordene blander seg

[...]

jeg vil ikke gjøre deg til offer, erklærer jeg en dag ved utgangsdøra

hva er galt med offeret?

hun snakker stotrende, men muskuløst, uten snev av uskyld

og tramper ut av døra

«utenfor taletid og skriverom / finnes en stillhet som overgår tausheten // når vi befinner oss der / er det hun som bestemmer // hun kveiler stemmene / og omdirigerer gråten / uten å fortape seg.»  
Dette opplever jeget som frigjørende: «det ensidige samles / og rettes mot kjønn // så enkelt det er her slår jeg fast / fra et punkt der utsikten er så horribel / at jeg en dag slipper henne / helt inn /// det ensidige blir en åpenbaring.»  
Å gi slipp på det komplekse til fordel for det ensidige er på mange måter å gi avkall på poesien slik vi kjenner den. I dette tilfelle innebærer det blant annet voldsomme og unyanserte utfall mot menn generelt. Den andre kvinnens erfaringer tatt i betraktning, er disse utfallene helt rimelige.

Boka favner videre enn dette, og slipper det komplekse kun for en stund. Den kan ikke annet, den er en poesibok, og den som snakker har poesien å uttrykke sine erfaringer gjennom, poesien er det såkalte lyriske jegets virkelighet. Men tanken på en poesi som våger å være ensidig interesserer meg, fordi det faktisk finnes situasjoner som krever ensidighet, og fordi det å gi avkall på ensidigheten er det samme som å begrense poesiens uttryksmuligheter og virkefelt.

Diktene nedenfor er hentet fra sidene 20-23 og 27-28. Side 22 lyder: «staten / sa / ja /// så / hva / sier / jeg?». *Morsmål* kom ut på Aschehoug i 2012. Diktene gjengis med tillatelse fra forlaget.

jeg vil ikke gjøre deg til offer, erklærer jeg en dag ved utgangsdøra

hva er galt med offeret?

hun snakker stotrende, men muskuløst, uten snev av uskyld

og tramper ut av døra

Spalten er skrevet og redigert av Paal Bjelke Andersen. paalbjelke@gmail.com

**Total debt-to-GDP ratios in select countries, 2013**

